

HANS WERDMÖLDER

NEDERLAND NARCOSTAAT

NA 50 JAAR DRUGSHANDEL EN TALLOZE LIQUIDATIES

JUST
PUBLISHERS

7.5 Rinkelende alarmbellen en stalkende dienders	169
7.6 Falende integrale aanpak in Amsterdam	173
7.7 Het drugsbeleid in Zweden	174
7.8 Een terugblik op 25 jaar drugsbeleid	178
8. Oplossingen in de bestrijding van de drugshandel	185
8.1 Het netwerk van harm reduction	187
8.2 Vrijgeven en legaliseren	190
8.3 Het experiment met een gesloten coffeeshopketen	194
8.4 Het roer moet om	197
8.5 Delta-aanpak van de georganiseerde misdaad	200
8.6 Mijn visie: stapsgewijze regulering van soft- én harddrugs	208
Slotbeschouwing	214
Noten	220
Dankwoord	237

Inleiding

Nederland is, tegen wil en dank, een narcostaat geworden. Wat eind jaren zeventig begon met het experiment van het gedoogbeleid en de introductie van de coffeeshop, waar gebruikers kleine hoeveelheden softdrugs konden kopen voor eigen gebruik, is uitgegroeid tot een onbeheersbare, criminele markt van handel in soft- en harddrugs. Coffeeshops, met opvallende namen als Eerste Hulp, Sweet Dreams, Blue Grass of Prix d'Ami, zijn in feite winkeltjes waar geen koffie maar hasj wordt verkocht. Eind 2021 zijn er in ons land 570 door de overheid erkende en gecontroleerde coffeeshops, die aan klanten boven de achttien jaar een beperkte hoeveelheid cannabis verkopen. Overigens waren er in de jaren tachtig en negentig zo'n 1.500 tot 1.700 coffeeshops.

Een land vol coffeeshops met een belangrijk marktaandeel voor criminele netwerken was nimmer de bedoeling van de opiumwetswijziging die de toenmalige minister van Justitie, Dries van Agt, in 1976 doorvoerde. Met de introductie van het gedoogbeleid heeft justitie een kind gebaard dat ze heeft zien opgroeien en dat zich heeft ontwikkeld tot een keiharde beroeps-crimineel. Uit de media kennen we inmiddels de vertrouwde namen zoals die van wijlen Klaas Bruinsma, Sam Klepper, John Mieremet, Stanley Hillis en Cor van Hout, evenals die van Willem Holleeder, Martien Reuvers en Ridouan Taghi.

Vanaf de jaren zeventig staat in het beleid van de Nederlandse overheid de volksgezondheid van de drugsgebruikers voorop. Pas halverwege de jaren negentig komt er, mede als gevolg van de aanhoudende kritiek uit het buitenland, meer aandacht voor de negatieve effecten van het gedoogbeleid.

Inmiddels is het gebruik van cannabis wijdverbreid, weliswaar niet onder de totale bevolking, maar binnen grote groepen van vooral jongeren. Nederland telt naar schatting 220.000 gebruikers van cannabis, waarvan ongeveer 10.000 personen in behandeling zijn bij de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). Het precieze aantal mensen dat snuifcocaine gebruikt wordt geschat op 110.000. In 2014 zijn meer dan 3.000 personen in behandeling voor cocaïneverslaving. De *harm reduction*-beweging, de protagonisten die gericht zijn op de gezondheids-situatie van de gebruikers van soft- en harddrugs, is nog steeds actief.

De coffeeshops worden nog steeds door de achterdeur voorzien van softdrugs, eerst voornamelijk afkomstig uit Marokko en Pakistan, maar later meer en meer bevoorraad door de Hollandse telers van nederwiet. In de jaren tachtig en negentig heeft het Nederlandse gedoogbeleid geleid tot de opkomst en groei van de georganiseerde misdaad. Waren dat in eerste instantie de Hollandse poldermafia, Chinese triades en Turkse heroïnebendes, de laatste decennia zijn er nieuwe misdaadgroepen op het toneel verschenen, waaronder de zeer gewelddadige mocromafia en, niet te vergeten, de Brabantse kampers.

Uit een door de Verenigde Naties uitgevoerd onderzoek uit 2003 blijkt dat in de criminele schaduw economie van Nederland een bedrag omgaat van 18 tot 30 miljard euro. Op grond van een meer recente berekening in 2017 wordt het crimineel vermogen van de Nederlandse drugsindustrie geschat op een vermogen van 40,7 miljard.¹

Het vele drugsgeld verstoort de economie en dringt door tot in alle sectoren van de bovenwereld. Amsterdam is een centrum en draaischijf geworden van de Europese cocaïnehandel, waarin miljarden euro's omgaan. Sommige personen afkomstig uit de

Amsterdamse – en Utrechtse – cocaïnenetwerken hebben vermogens verdiend; er zijn zelfs enkele miljardairs bij. Drugs-koeriers verdienen met hun activiteiten gezamenlijk ten minste 10 miljoen euro per jaar, alleen al met de distributie van cocaïne. Daar komen nog eens de synthetische drugs en cannabis bij, want de koeriers specialiseren zich in de levering van polydrugspakketten, dus met verschillende drugs tegelijk.² Het illegale geld wordt vooral geïnvesteerd in luxeproducten en vast- en onroerend goed.

Sinds halverwege de jaren negentig speelt Nederland als producent van synthetische drugs en wiet en als doorvoerland van cocaïne een belangrijke rol in de internationale handel van verdovende middelen. Het is duidelijk dat de handel in soft- en harddrugs de oorzaak en kern is van vele moorden en liquidaties in de onderwereld. Sinds 1970 zijn er naar schatting 300 liquidaties gepleegd in en door het criminele milieu.

De verharding van de misdaad is een feit, maar we worden er steeds weer door verrast. De samenleving is min of meer gewend aan de vele moorden en afrekeningen in het misdadmilieu, maar wie heeft het zien aankomen dat ook mensen als advocaat Derk Wiersum en misdaadverslaggever Peter R. de Vries zouden worden neergeschoten? Er bestaat een sterk vermoeden dat de moorden zijn gepleegd in opdracht van Ridouan Taghi, de hoofdverdachte in het Marengoproces.

Uit angst voor nog meer moorden is het strafdossier in de Peter R. de Vries-zaak volledig geanonimiseerd, van ooggetuigen tot politiemensen en van officieren van justitie tot deskundigen van het NFI (Nederlands Forensisch Instituut). Advocaten van de verdachten noemen het een ‘spookproces’, terwijl de hoofdverdachte, die de fatale schoten heeft gelost, zich beroept op het zwijgrecht. Daar scoor je punten mee in de onderwereld. De beveiliging in het Marengoproces, waarin zestien verdachten

terechtstaan, vereist zoveel politiemensen dat men overweegt over te gaan tot de inzet van gekwalificeerd defensiepersoneel.

Politici roepen als vanouds dat de maat vol is, dat deze recente moorden een aanslag zijn op de democratische rechtsstaat en dat meer geld moet worden uitgetrokken voor de bestrijding van de georganiseerde misdaad. Bovendien worden prominente figuren in de bovenwereld, waaronder burgemeesters, rechters, officieren van justitie en journalisten met de dood bedreigd. Politie en justitie zijn nóg meer vastbesloten om de daders – en vooral hun opdrachtgevers – achter de tralies te krijgen, voor zover dat nog niet het geval is.

Ook in het buitenland wordt Nederland steeds meer gezien als narcostaat. Nadat de Italiaanse journalist en maffia-expert Roberto Saviano Nederland eerder al ‘een vrijhaven voor drugs-handel en witwaspraktijken achter een rookgordijn van hypocriete rechtschapenheid en zelfgenoegzaamheid’ had genoemd, schetsen journalisten van het Duitse weekblad *Der Spiegel* in een hoofdartikel (18 oktober 2021) een inktzwart beeld van Nederland als een naïef land dat als eerste hasj gedoogde, vanuit het vrijheid-blijheidsgevoel van de hippietijd. Het naïeve gedoogbeleid en de politiek van het wegstijven plaveide de weg voor de opkomst van meedogenloze drugsbendes die ook de bovenwereld bedreigen, met als tragische dieptepunten de moorden op Derk Wiersum en Peter R. de Vries. Nederland heeft zich, aldus een Duitse douanechef, in dertig jaar tijd ontwikkeld tot de ‘drugssupermarkt’ van Europa.

Op de cover van *Der Spiegel* staat het goedlachse kaasmeisje Frau Antje afgebeeld, met in haar mondhoek een brandende joint. In haar rechterhand houdt zij een nahijgende kalasjnikov omhoog, uit de loop van het geweer is een rookpluim zichtbaar. In haar linkerarm draagt Antje een groot kaaswiel met vijf

kogelgaten, de kaas druipt er nog uit. In de kaas zijn vier bolletjes cocaïne verstoppt. Antje geeft schalks een knipoog. Op de achtergrond zien we een Hollandse molen en een veld met oranje tulpen in bloei (zie ook de omslag van dit boek). Daaronder de tekst: *‘Käse, Koks und Killer. Wie Holland durch laxe Drogenpolitik zum Maffiaparadies wurde.’*

Nederland is, aldus het prominente weekblad, mede door het lakse gedoogbeleid van de afgelopen vijftig jaar een narcostaat geworden. Duitsland, maar ook Frankrijk en Zweden zien Nederland als afschrikwekkend voorbeeld. In het artikel komen ook Nederlandse politici aan het woord, onder wie CDA-Kamerlid Anne Kuis. Ook zij verwerpt het halfslachtige Nederlandse drugsbeleid. Het gebruik van harddrugs voor eigen consumptie moet, aldus Kuis, niet langer worden gedoogd. Het is strafbaar en moet dus worden bestraft. Eerder had ook PvdA-politica Attje Kuiken in het tv-programma van Eva Jinek, Nederland al een narcostaat genoemd.

Hoe heeft het zover kunnen komen? Wat is er in het Nederlandse beleid rond het gebruik van drugs misgegaan? Bij het onderzoek heb ik mij laten leiden door de volgende vragen: Hoe is het Nederlandse gedoogbeleid ontstaan? Wat waren de precieze motieven om te kiezen voor een gedoogbeleid? Hoe heeft het gedoogbeleid inzake softdrugs zich verder ontwikkeld? Wat waren de gevolgen voor de gebruikers van harddrugs, in het bijzonder de heroïneverslaafden? Wat was de reactie van het jongerenwerk op de politiek van het gedogen? Hoe reageerden de andere landen op het Nederlandse drugsbeleid? En wat was het antwoord van de georganiseerde misdaad op deze ontwikkelingen? Wat ging er in de jaren negentig mis in de bestrijding van de georganiseerde misdaad? Hoe heeft het zover kunnen komen dat politie en justitie de gevolgen van de

grootschalige drugshandel, waaronder de vele liquidaties in de onder- en bovenwereld, niet meer in de hand heeft? Zijn er nieuwe misdaadgroepen komen bovendrijven, en wat is hun invloed op de samenleving? Wat heeft de nieuwe ‘integrale aanpak’ opgeleverd? Biedt de introductie van de kroongetuige een oplossing in de bestrijding van de georganiseerde misdaad? Wat is het effect geweest van *harm reduction*, het beleid van schadebeperking? Is het vrijgeven en legaliseren van softdrugs een reële oplossing? En tot slot: wie zijn in politieke zin verantwoordelijk voor het feit dat Nederland zich heeft kunnen ontwikkelen tot een de facto narcostaat?

In dit boek beschrijf ik de ontwikkelingen binnen de Nederlandse rechtsstaat die hebben geleid tot de komst van de coffeeshops als gedoogde verkooppunten van cannabis en de reactie van jongerencentra, die ook overgingen op de verkoop van goede kwaliteit hasj. Ik besteed aandacht aan de IRT-affaire die heeft geleid tot het aftreden van twee ministers uit het demissionaire kabinet-Kok, de aanhoudende kritiek vanuit het buitenland op het Nederlandse gedoogbeleid en de komst van de paarse Drugsnota.

Verder behandel ik de entree van de Nederlandse hennepteelt en de komst van de growshops, de gevolgen van het milde strafklimaat en de lage pakkans, het grote aantal liquidaties in de onderwereld en de doorbraak van nieuwe misdaadgroepen, waaronder de Brabantse woonwagenbewoners en de moccro-maffia. Ook besteed ik aandacht aan de rol van de havens van Antwerpen en Rotterdam, die van groot belang zijn voor de import en export van drugs.

Ik ga in op de nieuwe methoden van bestrijding van de georganiseerde criminaliteit, waaronder de ‘integrale aanpak’ en de introductie van de kroongetuige in het strafrecht. Ter vergelijking met de Nederlandse situatie besteed ik ook aandacht aan

het Zweedse drugsbeleid. In mijn overzicht maak ik gebruik van de laatste inzichten en getallen, zoals die worden beschreven in de Drugsnota van juli 2021.

Ter afsluiting belicht ik een aantal onorthodoxe maatregelen met betrekking tot de aanpak van de georganiseerde misdaad en de grootschalige drugshandel. Ook ga ik in op suggesties van gerenommeerde journalisten en personen die bekend zijn met deze materie. Tot slot laat ik mijn licht schijnen over een mogelijk definitieve oplossing van het drugsprobleem.

1.

Hervormingen in de rechtsstaat

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw zijn velen van mening dat het strafrecht hervormd moet worden. Het Nederlandse strafrecht zou voortaan humaan moeten zijn. De gevangenisstraf wordt gezien als een verouderde reactie op misdaad. Vergelding, generale preventie en afschrikking als legitieme doelen zijn zo nagenoeg uit het strafrecht verdwenen.

Dit heeft geleid tot milde gevangenisstraffen, een lage pakkans, de introductie van het gedoogbeleid, de komst van de coffeeshop als legitiem verkooppunt van softdrugs en de beschuldiging van Nederland als narcostaat. Bekende criminologen en strafrechtsgeleerden hebben aan de bakermat van deze hervormingen gestaan.

1.1 ‘Schaf het strafrecht af’

Louk Hulsman en Herman Bianchi zijn in de jaren zeventig en tachtig als hoogleraar strafrecht en criminologie zeer actief en een groot voorstander van het abolitionisme, de afschaffing van het strafrecht. In vergelding als een vorm van leedtoevoeging door de staat ziet Louk Hulsman weinig. Hij vindt ook dat je niet langer moet spreken van misdaad, maar van ‘een gebeurtenis’. Een gebeurtenis zien als misdaad of een persoon als misdadiger is volgens Hulsman een sociaal-politieke keuze, een afspraak, die wordt ingegeven door de behoefte die problematische situatie te beheersen. In de ogen van Hulsman word je pas